

Vrienden DER Natuur

"Vrienden der Natuur"
 is een digitale nieuwsbrief van de kring
 Venlo van het Natuurhistorisch
 Genootschap in Limburg

INHOUD

Voorwoord	2
Programma Vrienden der Natuur	4
Lezing Blauwe Bloemen	
Varia avond	
Fotopresentatie vogelreis Kazachstan	
Programma Faunagroep	

Redactie

Jos Hoogveld
 Hertog Reinoudsingel 129, 5913 XC Venlo
 077-3518131
 06-52041187
 jos.hoogveld@wpm.nl

Medewerkers:

Rob Donders
 Pieter Elbers
 Sjaak Gubbels
 Jos Hoogveld
 Piet Mölling

Leden Stuurgroep :

Jos Hoogveld, voorzitter
 Bert Roelofs, secretaris
 Leden : Jan Eenshuistra, Peter Eenshuistra, Piet
 Mölling, Sjaak Gubbels

Studiegroepen kring Venlo :

Natuur en Landschap

Piet Mölling, Stalbergweg 249, 5913 BN Venlo
 077-3547179; p.molling@hetnet.nl

Florastudiegroep

Peter Eenshuistra, Henri Uytenbroeckstraat 24,
 5913 WE Venlo
 077-3510676; pjeensh@plex.nl

Faunastudiegroep

Pieter Elbers, Hertog Reinoudsingel 116,
 5913XG Venlo
 077-3518037/06-48453921;
 pieterelbers@hotmail.com

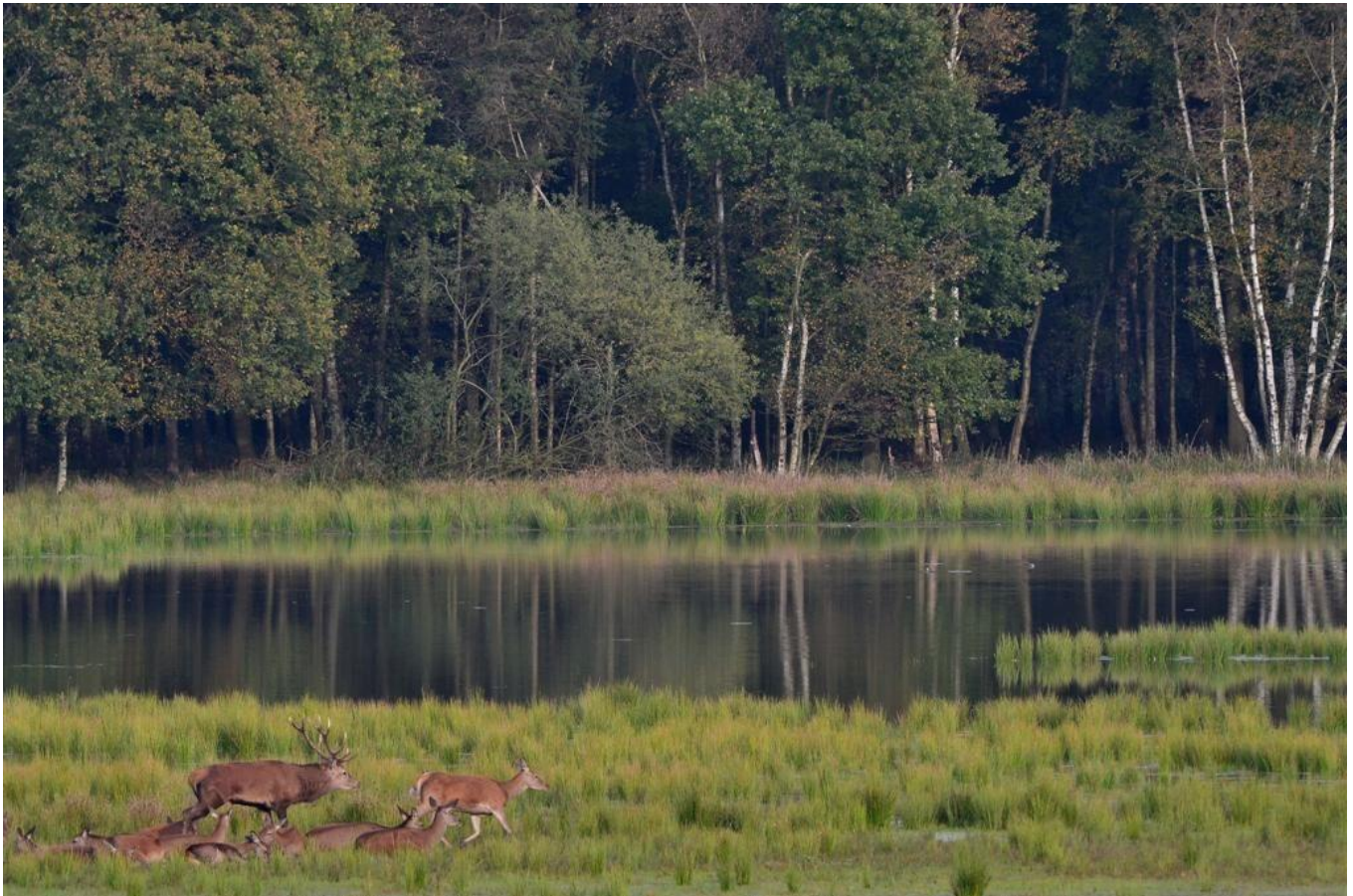

Voorwoord

Dit is de eerste digitale nieuwsbrief van Kring Venlo – Vrienden der Natuur. We zijn door deze digitale vorm flexibeler geworden. We kunnen bij voorbeeld gemakkelijker mededelingen toevoegen als de excursies van de Florastudiegroep en de Faunastudiegroep. Mensen die graag iets willen delen met andere leden worden van harte uitgenodigd dat naar mij toe te sturen.

Dit is ook mijn eerste voorwoord. Ik wil Frans Coolen alvast bedanken voor zijn grote inzet op vele plekken in onze kring, maar zeker ook in de rest van het Natuurhistorisch Genootschap. Op de varia-avond op 18 december zullen we als Kring aandacht aan zijn werk bij het Genootschap besteden. Mensen die hieraan bij willen dragen kunnen dat mij laten weten. Afscheid nemen we gelukkig nog niet helemaal. We wensen hem en zijn familie uiteraard het beste.

Na een winter die geen winter was, een vroeg voorjaar, een warme voorzomer, een natte nazomer, zijn we benieuwd wat de komende seizoenen worden. De eerste kolganzen kwamen begin oktober al binnen, terwijl het nog boven de 20 graden was. Eind september was ik met Pieter naar het Weerterbos om het burlen van de Edelherten te bewonderen. Wat kan er in enkele tientallen jaren veel veranderen.

Edelherten in het Weerterbos 25-9-2014 foto Pieter Elbers

Wo 26 november 2014 “Blauw is puur en puur blauw is klaar”

Lezing van Jan Hermans ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van IVN de Steilrand.

Aanvangstijd : 20.00 uur

Plaats : zaal de Glazenap, Spechtstraat 58, Tegelen.

Do 18 december 2014 Varia avond

Fotopresentatie van verschillende leden : Peter Eenshuistra (Weerterbos en Weerter en Budeler Bergen), Frans Coolen (boottocht 2014), Sjaak Gubbels en Twan Martens (insectenwaarnemingen 2014)

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : kinderboerderij Hagerhof

Do 22 januari 2015

Fotolezing de Steppen van Kazachstan door Jules Bos en Jos Hoogveld

Aanvangstijd : 19.30 uur

Plaats : kinderboerderij Hagerhof

Visarend bij de Broekhuizerweerd. Foto Mariet Verbeek

“Blauw is puur en puur blauw is klaar”

Lezing van Jan Hermans ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van IVN de Steilrand.

Woensdag 26 november 2014 , aanvangstijd : 20.00 uur

Plaats : zaal de Glazenap, Spechtstraat 58, Tegelen.

Blauw is een primaire kleur. Blauwe bloemen, zo mooi als ze zijn, hun hart is wit, geel of oranje. Natuurlijk blijven we tijdens de lezing de aarde, die vanuit de ruimte gezien blauwe planeet met haar onzichtbaar oranje, geel, wit en misschien blauw hart, ten volle trouw.

Foto onder : Blauwe Taliban of vrienden der natuur?

In de lezing wordt ingegaan op het blauw van onze wilde bloemen; zijdelings gaat het om blauw bij cultuurplanten. Soms om het blauw in een landschap.

Groen, de kleur van de plantengroei, en blauw, de tint van de hemel en het weerspiegelende water, zijn de fundamentele kleuren van ons bestaan. Ze waarborgen ons zekerheid en standvastigheid en bieden daarom rust en vertrouwen, in tegenstelling tot het felle rood van bloed, strijd en hartstocht en tot het geel van euforie. De mens van de vochtige tropen ervaart het groen anders dan de inboorling van de gematigde streken. Voor een bewoner van de tropen is het groen een altijd durende vanzelfsprekendheid. Voor de mens buiten de keerkringen ligt het ritme bij de seizoenen. In vroegere tijden verschaft de terugkeer van het

lentegroen de mens een periodieke vreugde. In de winter trok het groen zich terug, werd de aarde ongestuurd en overheerste het hemelse blauw. Vroeger bepaalde het zomergroene woud ons bestaan. Nu niet alleen de bossen zijn gedecimeerd, maar ook het harde knalgroen van met nitraat en fosfaat overladen grasland en wegbermen de jaargetijden tart, is het ritme der seizoenen vervaagd, zoals ook natuur en landschap steeds verder door de dienst aan winstbejag, individualisme en groei genivelleerd raken.

Blauwe bloemen zijn uit onze flora nagenoeg verdwenen. Ze waren vroeger allerwege, maar zelden massaal, zoals de Korenbloemen in de graanakkers. Geel en wit overheersten, waardoor het blauw des te meer aansprak: Blauwe zeedistel in de duinen, Blauw glidkruid, Beekpunge, Blauwe waterereprijs en Moerasvergeet-mij-nietje in de rietlanden en laagveenmoerassen, Veldsalie, Kluwenklokje, Brede en Liggende ereprijs op dijkbeemden en rivierduintjes, Klokjesgentiaan en Vetblad in de vochtige heide en tal van soorten in de droge schrale graslanden, zoals Zandblauwtje, Veldereprijs, Grasklokje, Gewone vleugeltjesbloem en Ruw vergeet-mij-nietje. Over dit thema gaat de lezing, niet alleen vanuit natuurwetenschappelijk oogpunt, maar ook vanuit esthetisch oogpunt bezien.

Slangenkruid op de Groote Heide / Rapunzelklokje massaal bij monding Molenbeek

Varia-avond

Datum: 18 december 2014

Plaats: Kinderboerderij Hagerhof Venlo

Tijd: 19.30 uur.

Op donderdag 18 december staat onze varia-avond op het programma. De Vrienden der Natuur nodigen alle leden en belangstellenden uit om te luisteren naar en te genieten van wat wij het afgelopen jaar in de natuur hebben waargenomen en hebben meegemaakt. Foto's, presentaties, verhalen van belevenissen van eigen leden komen hier aan de orde. Het wordt op prijs gesteld, dat ook anderen en niet-leden hun ervaringen in de natuur vertellen.

Onze oud-voorzitter, Frans Coolen gaat ons verlaten. Daar willen we vanavond bij stil staan. Hij heeft ook een bijdrage voor deze avond. Hij zal ons met foto's het nodige vertellen over zijn vaartochten over rivieren en meren die hij deze zomer met zijn vrouw heeft gemaakt.

Peter Eenshuistra zal ons "rondleiden" in het Weerterbos en de Weerter- en Budeler Bergen. Het zijn gebieden die hij voor de provincie uitgebreid op hun natuurwaarden heeft onderzocht.

Sjaak Gubbels en Twan Martens doen op de varia-avond verslag van hun bezoeken aan Noord-Limburgse natuurgebieden, zoals de Maasduinen en het Schuitwater. Tijdens hun lezing laten zij ons foto's van dagvlinders zien zoals de zeldzame Grote vos en het Bont dikkopje. Verder kleurrijke vlinders, waaronder de Metaalvlinder, het Weeskind, libellen en andere insecten. Ook bijzondere planten, enkele reptielen en amfibieën ontsnapten niet aan hun aandacht. Het geheel getuigt van een gevarieerde blik op de Noord-Limburgse natuur.

Piet Mölling

Twan Martens met steenuil. Foto : Rob Donders.

Ringselven-zuid met gagelmoeras, galigaanmoeras en zinkfabriek

Rechts : Taurossen, oerossen in ontwikkeling op de Boshoverheide

DATUM	TIJD/START	EXCURSIE
Zo 2-11-14	7.00u Hertog Reinoudsingel	Diepholz/ Rehdenermoor. Deze dagexcursie is ons vorige jaren zo goed bevallen dat het inmiddels ook al weer een klassieker aan het worden is. Je kunt de kraanvogeltrek goed bekijken met enorme aantallen van deze spectaculaire vogels. Op te zoeken op internet (Kranentrip Diepholz)
Zo 7-12-14	9.00 u infocentrum Grote Heide	Fietstocht naar de Krickenbecker Seeën. Duur: afhankelijk van wat we zien. Soms interessante spoorsneeuw maar vaak ook leuke wintervogels, zoals grote zaagbekken op het Schrolik.of wellicht zelfs pestvogels.
Zat. 27-12-14	13.30u Hertog Reinoudsingel	3 ^e Kerstdag: Maasgebied Well-Bergen/ Reindersmeer . Zoeken (meestal met succes) naar ganzen, kraanvogels, zaagbekken enz. Even een stukje de extra calorieën eruit lopen.
Zo 4-01-15	9.00u Hertog Reinoudsingel	Maasplassen : eenden, ganzen, roodhalsfuut? Kuifduiker? Ijsduiker? We gaan ongetwijfeld wel weer wat bijzonders zien.
Zo 1-02-15	7.00u Hertog Reinoudsingel	Traditionele dagexcursie naar Zeeland . Een van onze toppers met gegarandeerd veel vogels: zaagbekken, ijseenden, duikers, slechtvalk enz. enz. Maar ook (afhankelijk van waar we precies heen gaan): dagactieve veldreeën, heckrunderen en zeehonden.
Zo 1-03-15	8.00u Hertog Reinoudsingel	Ooypolder/Millingerwaard . Mooie en redelijk flinke wandeling met beversporen, konikpaarden en leuke wintervogels.
Donderdag 12-03-15	19.30u Bij Ron Hendrikk!	Voor het eerst bij de familie Hendrikk, Op de Leues 52, Hout-Blerick. Vergadering faunagroep: bijkletsen, foto's laten zien, programma samenstellen
Zo 5-04-15	7.00u Hertog Reinoudsingel	Moresnet / Kelmis : uitgebreide voorjaarsflora met bosanemonen, klaverzuring, grote hellingen met narcissen enz. Maar ook kans op waterspreeuw, dassenburchten, hazelworm en ander kruipend gedierte. Lekker wandeling in heuvelland.

Programma Faunagroep eind 2014-april 2015.

Vertrek meestal bij Pieter Elbers voor de deur, Hertog Reinoudsingel 116 Venlo

Mensen die geen lid zijn van de faunagroep zijn ook welkom. Kosten van vervoer worden gedeeld.

Grijze Zeehond bij Brouwersdam, een vaste gast bij de Zeelandexcursie. Foto Pieter Elbers

Baardmannetjes bij de Oostvaardersplassen, altijd weer een feest. Foto Ger Michel

Het nieuwe landelijke atlasproject voor broedvogels en wintervogels

Inleiding

Sinds december 2012 loopt er een nieuw atlasproject voor broedvogels en wintervogels van SOVON. SOVON is de instelling voor vogelonderzoek in het veld in Nederland. Deze stichting is opgericht begin jaren '70 om onderzoek voor de eerste broedvogelatlas van Nederland te coördineren. Dat onderzoek vond plaats van 1973-1978. Als tiener heb ik daaraan meegewerkt. Daarna volgde het atlasproject voor winter- en trekvogels. Het landsdekkende broedvogelonderzoek is rond 2000 herhaald. Naast deze atlasprojecten organiseert SOVON verschillende andere monitoring-projecten zoals de maandelijkse rivierentellingen waar Sjaak Gubbels en Bert Roelofs al lang aan meewerken, broedvogelmonitoring dat ik ongeveer 10 jaar in de Raayweiden heb gedaan en het PTT-project (Punt Transsekt Telling), waar ik al sinds 1978 aan meewerk.

Atlas van Nederlandse broed- en wintervogels

Het onderzoek loopt drie jaar, dus voor wintervogels tot 1 maart 2015 en voor broedvogels tot augustus 2015. Net als de eerdere SOVON-atlasprojecten is dit gebaseerd op de uurhokken van 5x5 km. Binnen zo'n hok/blok moet in 8 km hokken aanvullend geteld worden. Twee keer een uur lang per km hok in het broedseizoen en twee maal een uur lang in het winterseizoen (december tm februari). Op het middelpunt van het km hok moeten ten slotte 5 (of 10) minuten alle vogels worden ingetekend tijdens die uurtelling. Per km hok en voor het hele blok moeten zeldzame soorten worden ingetekend, minder algemene geteld en algemene alleen per soort geïnventariseerd. Per soort moet voor de broedperiode de broedzekerheid volgens een standaardindeling worden aangegeven. Uiteindelijk moet er een schatting worden gegeven van het aantal broedparen dan wel het maximaal op één dag aanwezige aantal (winterseizoen). De gegevens moeten digitaal worden ingevoerd.

Beleving van deelname

Het moge duidelijk zijn dat dit aardig wat tijd kost per blok. Van de andere kant is het leuk een gebied goed onder de loep te nemen en niet alleen bekende plekken te bekijken. Er blijken dan de nodige verrassingen te zijn: mooie plekken, bijzondere vogels, maar ook zoogdieren of planten, lekker het veld in, ook 's nachts en 's morgens vroeg. Ik ben met twee blokken begonnen (52-37 Arcen-oost, met Landgoed Arcen, het Straelens Schuitwater en 52-36 Lottum eo, met het Maasgebied en het Schuitwater). Later zijn daarbij gekomen 52-57 (ondersteuning van Jos Raemaekers, blok Venlo-oost met groot deel Zwarte Water en Venlose Heide), 52-56 (Blerick met Koelbroek en Maasgebied) en 52-46 (Grubbenvorst-Velden met Kaldenbroek en het Maasgebied). Je ziet, het kan verslavend werken.

Meedoen/aanvullende waarnemingen

Piet Mölling doet ook twee blokken (58-56, Hout-Blerick-Tegelen-Steyl met Maasgebied en steilrand, en 58-57, Venlo-zuid-oost met deel Jaomerdal en Grootte Heide). Rond Venlo zijn alle blokken "bezet". Wil je een nog leeg blok tellen, dan kun je terecht bij Roermond (58-44 Roermond met een deel van de Maasplassen) of vooral in een groot gebied Thorn-Weert. Zelfs het zuidelijk deel van het Weerterbos en de Weerter- en Budelerbergen zijn hier nog niet "bezet".. Op SOVON.nl zijn lege blokken te zien en kun je je aanmelden.

Een andere manier om bij te dragen is het doorgeven van aanvullende waarnemingen. Met name schaarse en moeilijk vindbare soorten zijn van belang. Zo zijn nachtvogels als uilen en houtsnip vaak een probleem, net als patrijs, wespandief en sperwer.. Waarnemingen van zeldzame soorten zijn altijd welkom, met name als ze op broeden duiden (broedseizoen) of van vogels die een binding met het gebied hebben (dus niet hoog overvliegen), met name tussen 1 december en 1 maart. Waarnemingen kun je invoeren op waarneming.nl of doorgeven aan Jos Hoogveld voor bovengenoemde blokken.

Resultaten tot nu toe (oktober 2014)

Sinds de jaren '70 is er het nodige veranderd. Het agrarisch gebied is intensiever in gebruik en plaatselijk omgevormd tot industrieterrein (tradeports Venlo, Californië/Siberië). Van de andere kant is er natuur bijgekomen in de Ecologische Hoofdstructuur. Ook is er water bijgekomen zoals de zandwinning bij Lomm.

Wat broedvogels betreft zijn soorten van het agrarisch landschap (bijna) verdwenen of sterk afgenomen, zoals grauwe gors, grutto, wulp, ringmus en veldleeuwerik. Ook de kuifleeuwerik is verdwenen en bijna de Europese kanarie. Soorten die nieuw zijn, zijn met name watervogels (waaronder exoten) als grauwe gans, knobbelzwaan, nijlgans, mandarijneend, krakeend. Vooruit gingen oa meerkoet, dodaars, kleine plevier, blauwborst. Soorten van oudere bossen zijn verschenen of vooruit gegaan, met name houtsnip, middelste bonte specht, appelvink en kortsnavelboomkruiper. Een soort die sterk is toegenomen is de putter. Dat was in de jaren '70 hier een zeldzaamheid.

Foto links : Middelste bonte specht broedt weer in oude bossen, hier bij de Bovenste Molen (foto Pieter Elbers). Foto rechts : Steltkluut broedde in 2013 voor het eerst sinds 1935 weer in Limburg, bij Klein Vink (foto Geert Custers)

Ook de wintervogelstand is veranderd de afgelopen 40 jaar. De hoofdtrends zijn natuurlijk hetzelfde als bij broedvogels. Vogels van agrarisch landschap zijn veelal afgenomen of verdwenen. Zo is de ringmus vrijwel verdwenen en de patrijs sterk afgenomen. Dat roeken en bonte kraaien niet meer voorkomen heeft waarschijnlijk met de klimaatverandering te maken. Ze kunnen noordelijker overwinteren. Voor de watervogels geldt over het algemeen een vooruitgang. Vooral ganzen zijn er nu veel, terwijl we daar in de jaren '70 voor naar de Grote Peel of verder moesten. Aalscholvers en grote zilverreigers waren hier nog onbekend.

langs de Maas. Foto Pieter Elbers.

Boven : Kleine Zilverreiger in de Broekhuizerweerd. Grote zilverreigers zijn nu vrij algemeen, kleine nog zeldzaam. Foto Mariet Verbeek
Links : Brandganzen langs de Maas bij Bergen. Nu broedvogel in het Leukermeer en 's winters daar

